

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

โรงเรียนประถมศึกษา เป็นสถาบันของสังคมที่รัฐจัด เป็นการศึกษาภาคบังคับ เพื่อให้ การศึกษา เบื้องต้นแก่ เด็ก โดยมุ่งที่จะให้ เด็กมีประสบการณ์และทักษะขั้นพื้นฐานสำหรับนำไปใช้ ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน และมุ่งสร้างความเป็นพลเมืองดีให้แก่ เด็ก ตลอดจนการดำรงคนให้มี สุขภาพดีสามารถที่จะประกอบอาชีพ เบื้องต้นได้ องค์ประกอบสำคัญที่สุดของ โรงเรียนคือ นักเรียน และครู ซึ่งบุคคลทั้งสองกลุ่มนี้มีความสำคัญที่สุด ซึ่งจะต้องได้รับการพัฒนาสุขภาพให้ เกิดขึ้น จาก แผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2520 ได้กำหนดจุดมุ่งหมายไว้ว่า การศึกษา เป็นกระบวนการ ค่อเนื่องตลอดชีวิต เพื่อปรับปรุงส่งเสริมสุขภาพของพลเมืองให้สามารถดำเนินชีวิตและทำประโยชน์ แก่สังคม และมุ่งพัฒนาให้พลเมืองมีบุคลิกภาพดี มีสุขภาพสมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ

(กระทรวงศึกษาธิการ 2520 : 1) จะ เห็นได้ว่าสุขภาพเป็นสิ่งที่นักเรียนทุกคนจะต้องได้รับ ทั้งนี้การที่นักเรียนมีความรู้ขั้นพื้นฐาน เพื่อไปประกอบอาชีพอย่าง เดียวนั้นย่อม เป็นไปไม่ได้ จำ เป็น ที่จะต้องมีสุขภาพดีด้วย เพื่อสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้เป็นอย่างดี โรงเรียนจึง เป็นสถานที่ ที่สำคัญในการพัฒนาสุขภาพให้ เกิดขึ้นกับนักเรียน และสิ่งที่สำคัญที่สุดในโรงเรียนที่จะทำให้นักเรียน มีสุขภาพดี คือ การดำเนินงานโครงการสุขภาพในโรงเรียน ซึ่งประกอบด้วย การจัดสิ่งแวดล้อม ทางสุขภาพ การจัดบริการสุขภาพ และการสอนสุขศึกษาหรือประสบการณ์ชีวิต เกี่ยวกับสุขภาพ ในกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต (สมจิตต์ สุพรรณทัศน์ และกันยา กาญจนบุรานนท์ 2527 : 36)

ดังนั้นหากทางโรงเรียนได้มีการดำเนินงานโครงการสุขภาพในโรงเรียนกันอย่างจริงจัง แล้ว จะเป็นการช่วยลดปัญหาสุขภาพของนักเรียนและทุกคนในโรงเรียนได้อีก ทั้งยังเป็นการ ช่วยส่งเสริมให้นักเรียนมีสุขภาพดี การ เจริญเติบโต เป็นไปตามวัย และยังผลให้การเรียนมี ประสิทธิภาพยิ่งขึ้น อย่างไรก็ตามสิ่งสำคัญในการดำเนินงานส่งเสริมสุขภาพนักเรียนให้ก้าวหน้า หรือสำเร็จสู่เป้าหมายได้นั้น จะต้องได้รับการส่งเสริมจากผู้บริหารโรงเรียน (ประสิทธิ์ พรหมตัน

2521: 32) เพราะผู้บริหาร โรงเรียนจะเป็นผู้ผลักดันและส่งเสริมให้การดำเนินงานโครงการสุขภาพในโรงเรียนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ โดยอาศัยความร่วมมือจากบุคลากรต่าง ๆ ในโรงเรียนและชุมชน ตลอดจนศึกษานิเทศก์จากหน่วยงานที่รับผิดชอบโดยตรงด้วย ถ้าผู้บริหารโรงเรียนเล็งเห็นความสำคัญ และได้รับความร่วมมือช่วยเหลือ สนับสนุนจากบุคลากรดังกล่าวแล้ว ก็จะเป็นผลทำให้การดำเนินงานด้านนี้สามารถบรรลุตามจุดมุ่งหมายที่วางไว้

ปัจจุบันนี้สภาพของงานโครงการสุขภาพในโรงเรียน ถึงแม้จะพัฒนาขึ้นกว่าสมัยก่อนมาก แต่ยังไม่อาจกล่าวได้ว่า งานโครงการสุขภาพในโรงเรียนอยู่ในเกณฑ์ที่น่าพอใจ เนื่องจากเหตุผลหลายประการ เช่น จากการสำรวจเกี่ยวกับปัญหาสุขภาพของเด็กวัยเรียน ซึ่งกระทำกันทั้งฝ่ายการศึกษา และฝ่ายสาธารณสุข ปรากฏว่านักเรียนทั่วไปมีพฤติกรรมสุขภาพทั้งทางด้านความรู้ ทัศนคติ และการปฏิบัติ อยู่ในเกณฑ์ที่ไม่น่าพอใจ และยังพบว่ามีโรคภัยไข้เจ็บ โรคติดต่อ และโรคไม่ติดต่ออยู่ในเกณฑ์ค่อนข้างสูงที่จะต้องรีบแก้ไข (สุชาติ โสมประยร 2526: 13) ดังจะเห็นได้จากผลการสำรวจภาวะสุขภาพนักเรียนระดับประถมศึกษาในชนบท จากภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยแพทย์หญิงนงลักษณ์ กิรีดิบุตร และคณะ (2524: 341-353) พบว่านักเรียนป่วยเป็นโรคต่าง ๆ คือ พยาธิลำไส้ร้อยละ 50.38 หินผุร้อยละ 30.43 เหาร้อยละ 25.58 น้ำหนักต่ำกว่ามาตรฐานร้อยละ 18.39 หินปูนร้อยละ 17.12 โรคค้ำร้อยละ 14.23 โรคของระบบทางเดินหายใจส่วนบน ร้อยละ 9.85 ขาดสารอาหารร้อยละ 7.24 โรคผิวหนังติดเชื้อมีร้อยละ 4.83 โลหิตจางร้อยละ 3.66 เหวือกอับเสบร้อยละ 1.86 หนองหัวร้อยละ 0.51 โรคหัวใจร้อยละ 0.34 และโรคหลอดลมอักเสบร้อยละ 0.20 ซึ่งแสดงถึงการดำเนินงานโครงการสุขภาพในโรงเรียนยังไม่ก้าวหน้าเท่าที่ควร ทั้งนี้อาจเป็นเพราะขาดการสนับสนุน ขาดข้อมูลเพื่อใช้ในการวางแผน และอีกหลายสาเหตุ จากการวิจัยสภาพการดำเนินงานโครงการสุขภาพในโรงเรียนประถมศึกษา ของวิทยาลัยครุนครราชสีมา ร่วมกับศูนย์อนามัยโรงเรียน เขต 3 (2521: 57) พบว่า ปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานโครงการสุขภาพในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา และจังหวัดชัยภูมิ เป็นเพราะการไม่ประสานงานกันระหว่างเจ้าหน้าที่สาธารณสุขกับโรงเรียน ผู้บริหารโรงเรียนให้ความสำคัญน้อย ไม่มีการวางแผนในการดำเนินงานให้แน่ชัด ไม่ส่งเสริมบรรจุมูลากรให้เพียงพอ ขาดงบประมาณ ขาดเวชภัณฑ์ ขาดความรู้ เข้าใจด้านสุขภาพ สภาพท้องถิ่นไม่อำนวยความสะดวก เชื่อผิด ๆ ของผู้ปกครองเกี่ยวกับการรักษาพยาบาล และความยากจนทำให้ไม่มีเวลาเอาใจใส่ในเรื่องสุขภาพ ดังนั้นผู้ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารการศึกษาในระดับประถมศึกษา ควรได้ตระหนักเป็นอย่างยิ่ง

ถึงแม้ว่าผู้บริหาร โรงเรียนจะ เคยได้รับการศึกษา เกี่ยวกับโครงการสุขภาพในโรงเรียน จากสถาบันผลิตครูมาบ้าง แต่ก็จำเป็นต้องได้รับการเพิ่มพูนความรู้ทางวิชาการให้ทันสมัย และทันเหตุการณ์ยิ่งขึ้น โดยเฉพาะเกี่ยวกับกิจกรรมในหลาย ๆ ด้านของโครงการสุขภาพในโรงเรียน วิธีการเพิ่มพูนความรู้แก่ครูหรือผู้บริหารโรงเรียนที่ดีวิธีหนึ่งก็คือ การนิเทศ (supervision) ซึ่งถ้าหากศึกษานิเทศก์ทางด้านนี้สามารถแนะนำได้ทั้งกระบวนการเรียนการสอน และกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับสุขภาพ โดยใช้เทคนิคการนิเทศที่เหมาะสมแล้ว ก็จะช่วยให้อุทิศสามารถปรับปรุงการเรียนการสอนสุขศึกษาหรือประสบการณ์ชีวิต เกี่ยวกับสุขภาพในกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตให้ดีขึ้น พร้อมทั้งสามารถให้ความร่วมมือกับโครงการสุขภาพในโรงเรียนได้เป็นอย่างดี (รัชนิช วิทยบุญจัน และ เอ็มอัชญา รัตนริมจง 2525: 11-13) แต่ในสภาพที่เป็นจริงแล้ว จากผลการวิจัยโครงการสุขภาพในโรงเรียนประถมศึกษาของสี่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ของ บุญขึ้น เศรษฐกำพูช (2519: 38) พบว่า ในด้านการนิเทศการสอนวิชาสุขศึกษา ปรากฏว่า โรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดส่วนใหญ่ ร้อยละ 76.70 โรงเรียนไม่เคยได้รับการนิเทศเลย สำหรับโรงเรียนที่เคยได้รับการนิเทศนั้นมีเพียง ร้อยละ 11.00 ได้รับการนิเทศปีละครั้ง และร้อยละ 9.60 ได้รับการนิเทศเดือนละครั้ง ซึ่ง เมื่อเปรียบเทียบกับโรงเรียนประถมศึกษาในสังกัดอื่นแล้ว ปรากฏว่า อยู่ในระดับต่ำมากที่สุด และจากผลการวิจัยโครงการสุขภาพในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น ของ ทิพา จันทรคามิ (2525: 113-114) พบว่า ด้านการสอนสุขศึกษา โรงเรียนขนาดใหญ่ และขนาดเล็กมีปัญหาปานกลางในเรื่องการได้รับการนิเทศการสอน จากหน่วยศึกษานิเทศก์ ส่วนโรงเรียนขนาดกลางมีปัญหามากในเรื่องการได้รับการนิเทศจากหน่วยศึกษานิเทศก์ สำหรับในการจัดและดำเนินงานโครงการสุขภาพในโรงเรียน โรงเรียนทั้ง 3 ขนาด ต้องการให้หน่วยงานระดับจังหวัดช่วยเหลือในเรื่อง เป็นผู้ประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การจัดอบรม สัมมนาครู ตลอดจนเจ้าหน้าที่ส่งเสริมสุขภาพนักเรียนประจำปี และต้องการให้จัดหน่วยศึกษานิเทศก์ ออกไปเสนอแนะครูและนักเรียนอย่างสม่ำเสมอ

อย่างไรก็ตามก็เห็นได้ว่า การนิเทศงาน เป็นองค์ประกอบที่สำคัญองค์ประกอบหนึ่งของการบริหารงานของทุกหน่วยงาน ซึ่งจะช่วยให้บุคลากรสามารถปฏิบัติงานบรรลุวัตถุประสงค์ของหน่วยงานด้วยดี พร้อมทั้งมีขวัญ กำลังใจในการทำงานอีกด้วย นอกจากนี้ยังช่วยพัฒนาทัศนคติ ค่านิยม ความเข้าใจ และทักษะต่าง ๆ ในการปฏิบัติงานให้ดีขึ้นทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคม ดังนั้น การดำเนินงานโครงการสุขภาพในโรงเรียน จึงมีความจำเป็นที่จะต้องมีการนิเทศงานด้วย เนื่องจากโรงเรียนที่ดำเนินงานด้านนี้ ขาดแคลนบุคลากรที่มีความชำนาญเฉพาะทาง

ตลอดทั้งความเจริญก้าวหน้าทางวิชาการและเทคโนโลยี เครื่องมือ อุปกรณ์ต่าง ๆ ทางวิทยาศาสตร์ สุขภาพมีอย่างมากมาย ซึ่งจากผลการวิจัยดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า โรงเรียนประสบปัญหา อุปสรรค และมีความต้องการ เกี่ยวกับการนิเทศงานด้านนี้มาก

ในระดับประถมศึกษา ศึกษานิเทศก์อำเภอ/กิ่งอำเภอ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการ การประถมศึกษาแห่งชาติ เป็นผู้ให้การนิเทศโครงการสุขภาพในโรงเรียนแก่กลุ่มโรงเรียนและ โรงเรียนในสังกัด (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ 2524: ข) ซึ่งในการนิเทศ โครงการสุขภาพในโรงเรียน ถ้าจะให้ได้ผลดีนั้น ควรทราบถึงความต้องการของผู้บริหาร โรงเรียน เกี่ยวกับความต้องการการนิเทศในงานด้านต่าง ๆ ของโครงการสุขภาพในโรงเรียนอย่างแท้จริง ด้วย เพื่อให้การนิเทศสอดคล้องกับความต้องการของผู้บริหารโรงเรียน ในฐานะที่ผู้วิจัยเป็น ศึกษานิเทศก์อำเภอ ซึ่งรับผิดชอบงานด้านนี้ และมีความสนใจเป็นอย่างยิ่งในเรื่องนี้ จึงได้ทำการ วิจัย เรื่อง "ความต้องการการนิเทศโครงการสุขภาพในโรงเรียนของผู้บริหารโรงเรียนประถม ศึกษาศึกษา เขตการศึกษา 11" เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงการจัดดำเนินงาน และพัฒนาการ นิเทศโครงการสุขภาพในโรงเรียนประถมศึกษา เขตการศึกษา 11 ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความต้องการการนิเทศโครงการสุขภาพในโรงเรียนของผู้บริหาร โรงเรียน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 11
2. เพื่อเปรียบเทียบความต้องการการนิเทศโครงการสุขภาพในโรงเรียนของ ผู้บริหารโรงเรียนที่มีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานบริหารในระยะเวลาที่ต่างกัน

สมมติฐานของการวิจัย

ผู้บริหารโรงเรียนที่มีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานบริหารระยะเวลาที่ต่างกัน ย่อมมีความต้องการการนิเทศโครงการสุขภาพในโรงเรียนแตกต่างกัน

ขอบเขตของการวิจัย

1. การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาความต้องการการนิเทศโครงการสุขภาพในโรงเรียนของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 11 เท่านั้น

2. การศึกษาความต้องการการนิเทศโครงการสุขภาพในโรงเรียน ของผู้บริหารโรงเรียนที่ใช้ในการวิจัยนี้ ศึกษาเฉพาะความต้องการการนิเทศในเรื่องที่มีความสำคัญต่อการจัดดำเนินงานโครงการสุขภาพในโรงเรียนในเนื้อหาต่าง ๆ ดังนี้

- 2.1 ความต้องการการนิเทศด้านการบริหารโครงการสุขภาพในโรงเรียน
- 2.2 ความต้องการการนิเทศด้านการจัดสิ่งแวดล้อมทางสุขภาพในโรงเรียน
- 2.3 ความต้องการการนิเทศด้านการจัดบริการสุขภาพในโรงเรียน
- 2.4 ความต้องการการนิเทศด้านการส่งเสริมการมีส่วนร่วมเกี่ยวกับสุขภาพใน

กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต

2.5 รูปแบบการจัดการนิเทศโครงการสุขภาพในโรงเรียนที่ผู้บริหารโรงเรียนต้องการ

2.6 คุณสมบัตินักศึกษานิเทศก์ที่นิเทศโครงการสุขภาพในโรงเรียนที่ผู้บริหารโรงเรียนต้องการ

3. การวิจัยครั้งนี้มุ่ง เปรียบเทียบความต้องการการนิเทศโครงการสุขภาพในโรงเรียนของผู้บริหารโรงเรียนที่มีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานบริหารในระยะเวลาที่ต่างกัน

ข้อคกลงเบื้องต้น

1. การวิจัยเรื่องนี้ ผู้วิจัยถือว่าผู้บริหารโรงเรียนมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องโครงการสุขภาพในโรงเรียนเป็นอย่างดี

2. ผู้บริหารโรงเรียนทุกคนเข้าใจในวัตถุประสงค์ของการวิจัยครั้งนี้ และได้ตอบแบบสอบถามด้วยความจริงใจ

คำจำกัดความในการวิจัย

การนิเทศ หมายถึง การให้ความช่วยเหลือให้คำแนะนำ ปรึกษา แก่ผู้บริหาร โรงเรียน เพื่อเป็นแนวทางให้ผู้บริหาร โรงเรียนนำไปปรับปรุง การจัดดำเนินงานโครงการสุขภาพในโรงเรียน ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

โครงการสุขภาพในโรงเรียน หมายถึง การจัดและดำเนินงานในด้านการจัดสิ่งแวดล้อม ทางสุขภาพ การจัดบริการสุขภาพ และการสอนสุขศึกษาหรือประสบการณ์ชีวิต เกี่ยวกับสุขภาพในกลุ่ม สร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต เพื่อสร้าง เสริมสุขภาพให้แก่ นักเรียน และทุกคนในโรงเรียน

การนิเทศโครงการสุขภาพในโรงเรียน หมายถึง การให้ความช่วยเหลือให้คำแนะนำ ปรึกษา บริการ และมีส่วนร่วมในการปรับปรุง ส่ง เสริมการจัดดำเนินงานโครงการสุขภาพใน โรงเรียนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ความต้องการนิเทศโครงการสุขภาพในโรงเรียนของผู้บริหารโรงเรียน หมายถึง สิ่งที่ผู้บริหารโรงเรียนต้องการให้มีการนิเทศในการจัดและดำเนินงานโครงการสุขภาพในโรงเรียน

สุขภาพ หมายถึง ภาวะแห่งความสมบูรณ์ของร่างกาย และจิตใจ รวมทั้งการดำรงชีวิต อยู่ในสังคมด้วยดี สุขภาพมิได้หมายความว่าเฉพาะเพียงแต่ความปราศจากโรคหรือทุพพลภาพเท่านั้น

ผู้บริหารโรงเรียน หมายถึง ครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่ ผู้อำนวยการโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 11

ประสบการณ์ในการปฏิบัติงานบริหาร หมายถึง ประสบการณ์ทำงานในตำแหน่งครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่ หรือผู้อำนวยการโรงเรียน

โรงเรียน หมายถึง โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 11

เขตการศึกษา 11 หมายถึง เขตการศึกษาที่ประกอบด้วย 5 จังหวัด ได้แก่ นครราชสีมา ชัยภูมิ บุรีรัมย์ สุรินทร์ และศรีสะเกษ

ศึกษานิเทศก์ หมายถึง ผู้ที่ปฏิบัติงานร่วมกับผู้บริหารโรงเรียน มีบทบาทเป็นผู้ให้การสนับสนุน ช่วยเหลือ ให้คำแนะนำปรึกษา บริการ และมีส่วนร่วมในการปรับปรุง ส่งเสริม การจัดดำเนินงานโครงการสุขภาพในโรงเรียน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษา แห่งชาติ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย